

Terezija Horvat

O DR. KARLU PL. HORVATU, POVJESNIČARU I SVEUČILIŠNOM PROFESORU U POVODU 80. GODIŠNJICE SMRTI

Dr. Karlo Horvat jedan je u nizu istaknutih hrvatskih povjesničara koji je znanstvenim radovima i pedagoškom djelatnosti dao značajan doprinos našoj povijesnoj znanosti, o čijem djelu zapravo nemamo jedan cjelovit prikaz.

Njegovi radovi i rasprave iz hrvatske povijesti razasuti su u raznim časopisima, Vjesniku Zemaljskog arhiva, Katoličkom listu, u Radu i Starinama Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU), Glasniku Muzeja za Bosnu i Hercegovinu i drugdje.

Stoga je Povijesno društvo u Križevcima odlučilo da u programu rada za ovu 2000. godinu bude jedan od važnih zadataka istraživanje života i djela dr. Karla Horvata i predstavljanje istoga križevačkoj i hrvatskoj javnosti.

Oko toga istraživačkog projekta okupila se grupa članova Društva, profesora povijesti i arheologije čiji je cilj proučiti znanstveno djelo K. Horvata i predočiti rezultate toga rada u rujnu iste godine prigodom obilježavanja njegove godišnjice smrti.

Dva su povoda za ovu aktivnost Društva. Prvi povod je, kako je već navedeno, 80. godišnjica smrti dr. K. Horvata, a drugi je 400 godišnjica rođenja Ivana Zakmardija Dijankovečkog, rođenog Križevčanina i protonotara Kraljevstva Hrvatskoga, čovjeka koji je svojim životom i djelom obilježio 17. stoljeće, a o kojem je također pisao K. Horvat.

Ovom prigodom kratko ćemo se osvrnuti na život i rad našeg sugrađanina dr. K. Horvata, a cjelovit prikaz - kao rezultat istraživačkog rada — tek će uslijediti.

Dr. K. Horvat rođen je u Križevcima 22. rujna 1874. godine. Pučku školu završio je u rodnom gradu, a u Zagrebu Gimnaziju i Bogoslovni fakultet. Godine 1897. zaređen je za svećenika te je 15. kolovoza iste godine služio prvu svetu misu u Križevcima. Kao mladomisnik poslan je za

kapelana u Pregradu. Službovao je kao kapelan i u Selnici, odakle je u listopadu 1898. pozvan u Zagreb gdje je pohađao predavanja na Filozofskom fakultetu i osposobio se za profesora opće povijesti i zemljopisa. Jedan semestar polazio je i sveučilište u Beču. Godine 1900. postao je doktor filozofije. Od 1901. bio je profesor u Nadbiskupskom liceju, a već 1904. odlazi u Rim da se ondje usavrši u svojoj struci, pohađajući arhive i knjižnice i družeći se s učenjacima na području povijesnih znanosti (usavršio i svoje znanje u paleografiji i diplomaciji). Uz svoj stručni studij bavio se u Rimu i bogoslovljem pa je nakon dvije godine promoviran u doktora teologije. U Rimu je postao i tajni komornik Pia X., rimskoga pape. Boravak u Rimu i služba koju je obavljao omogućili su mu pristup Vatikanskom arhivu te arhivu kolegija Germanika i Hungarika. U Vatikanskom arhivu sabrao je opširnu građu za povijest uskoka. Iz Rima je otišao u Pariz, London i Oxford radi studija pomoćnih povijesnih znanosti. Godine 1908. habilitirao je iz pomoćnih povijesnih znanosti, a 1909. postao je izvanrednim profesorom opće povijesti na Filozofskom fakultetu. Od 1911. dopisni je član Akademije, a od 1913. redoviti je profesor pomoćnih povijesnih znanosti na Filozofskom fakultetu. Na tom mjestu naslijedio je Milana Šuflaja, jednog od najboljih diplomatičara u hrvatskoj historiografiji. Pomoćne povijesne znanosti predavao je do svoje smrti 24. rujna 1920. godine.

Iako je dr. K. Horvat živio kratko (46 godina), ipak je svojim radom dao značajan doprinos hrvatskoj povijesnoj znanosti. Njegovo pero dalo nam je u kratkom vremenu značajne radove. Istaknut ćemo važnije:

Pokrštenje Hrvata, Kršćanska škola, Zagreb 1900.g.

Toma Erdody Bakač, hrvatski ban, Zagreb, 1901. g.

Ivan Zakmardi, protonotar Kraljevstva Hrvatskoga (Rad Akademije, knjiga 160., Zagreb, 1903.)

Život bl. Marka Križevčanina mučenika, Zagreb, 1904.

Porodica Zakmardi Dijankovečki (časopis Vitezović, 1904.g.)

Vojne ekspedicije Klementa VIII. u Ugarsku i Hrvatsku, Zagreb 1909.

Važniji publicirani izvori za hrvatsku povijest:

Kobenzelovi izvještaji kardinalu Cintiju Aldobrandiniju o prilikama u Ugarskoj i Hrvatskoj od 1592. do 1594. (Jug.akadem., Starine, 32.) Zagreb, 1915.

Monumenta historiam Uscochorum illustrancija ex romanis arhivis desumpta I. i II. (Jug. akadem., Starine knj. 32. i 34.) Zagreb, 1910.-1913.

Prilozi za hrvatsku povijest iz arhiva rimskih (Akad., Starine 34.)

Glagolitica vaticana (Akad. Starine knj. 33.)

Piesni Duhovne oca Bartolomeja Kašića (Akad., Građa, knj. 7. i 12.)

Glagoljaši u Dalmaciji početkom 17. vijeka (Akad., Starine 33.)

Monumenta nova historiam Bosniae et provinciarum vicinarum illustrantia (Sarajevo, 1909.)

Zapisci od 1752. do 1759. Ivana Josipovića, župnika križevačkog u Prilozima za hrvatsku povijest u 18. stoljeću iz "Liber memorabilium župe križevačke" (Akadem., Starine, 34.knj.), Zagreb, 1913.godine.

O dr. K. Horvatu su pisali:

Viktor Novak: *Karlo Horvat*, Narodna enciklopedija SHS, Zagreb, 1928.

Jaroslav Šidak: *Karlo Horvat*, Enciklopedija Jugosl., Zagreb, 1960.

Emily Laszowski: *Znameniti zaslužni Hrvati, te spomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925. do 1925.godine.*

Iz navedenog se vidi da je dr. Karlo Horvat u svom kratkom životu ostavio iza sebe opsežno

djelo. Ono što posebno treba naglasiti je Horvatov znanstveni pristup povijesnoj građi. U tu svrhu pronašao je i proučio obilje materijalnih dokaza o hrvatskoj povijesti, posebno u 16. i 17. stoljeću, istražujući u povijesnim arhivima u Rimu, Beču, Budimpešti, Zagrebu i drugdje.

Pišući o životu blaženog, danas svetog Marka Križevčanina ili o Ivanu Zakmardiju, prikupio je mnogo izvornih podataka o hrvatskoj povijesti tog vremena. Posebno treba istaknuti mnoštvo dokaza o povijesti Križevaca i okolice u vrijeme kada je Zakmardi bio protonotar Kraljevstva Hrvatskoga. Istaknuli bismo samo neke: upozorio nas je na izvorne dokumente o sv. Marku Križevčaninu koji se nalaze u arhivu već spomenutog kolegija Germanica et Hungarica u Rimu iz godine 1611. i 1612., zatim na izvornu građu o Ivanu Zakmardiju pri čemu spominjemo Svečanu diplomu Ferdinanda III. izdanu Kraljevstvu Hrvatskome u Požunu 7. lipnja 1647. godine. Diplomju je izdao na Zakmardijevu inicijativu koji je u ime Hrvatskog sabora tražio...” da kralj izda Hrvatskoj osobitu ispravu, da će u njoj i dalje ostati vjera katolička nepovrijeđena” (K. Horvat: Ivan Zakmardi, protonotar Kraljevstva Hrvatskoga, str. 24 i 25). Ova isprava, bilježi dalje K. Horvat, čuva se u Škrinji privilegija Kraljevstva Hrvatskoga koju je dao načiniti od hrastovine Ivan Zakmardi s bravom s tri ključa kojih su čuvari bili ban, protonotar i Kaptol zagrebački. Na pročelju Škrinje dao je Zakmardi naslikati grbove Hrvatske i Slavonije, a na poklopac natpis “Regni Sclavoniae”, 1643. (K. Horvat: I. Zakmardi protonotar... str. 15, 16 i 17).

Obljetnica smrti dr. K. Horvata zaista nam treba biti poticaj da se njegovo djelo i dalje proučava i obznanjuje našoj javnosti. Tim više što spada u red vrsnih znanstvenika. Ili, kako ističe autor u Crkvenim vijestima br. 37. do 38. u povodu njegove smrti:

“Dok historijska znanost žali u pokojnom Horvatu dobroga stručnjaka, dotle čitava jedna svećenička generacija gubi u njemu vrijednog svećeničkog druga. Fini prijateljski osjećaj, nježna ljubav i samilošt do bijede bližnjega bile su najizrazitije crte njegova karaktera.”

Sve navedeno bit će poticaj Povijesnom društvu da istražuje i objavljuje svoja saznanja o povjesničaru K. Horvatu. Želja nam je da u suradnji s drugima objavimo pretisak djela Karla Horvata: Ivan Zakmardi, protonotar Kraljevstva Hrvatskoga s obzirom na godinu u kojoj obilježavamo 400. godišnjicu rođenja Ivana Zakmardija.

LITERATURA

- HORVAT, K. (1904): *Život blaženog Marka Križevčanina mučenika*, Zagreb.
- HORVAT, K. (1903): *Ivan Zakmardi, protonotar Kraljevstva Hrvatskoga*, Zagreb.
- HORVAT, K. (1904): *Porodica Zakmardi Dijankovečki*, Zagreb.
- Vitezović, *Mjesečnik za geneologiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku* (1904): Zagreb.
- Spomenica u povodu proslave 300. obljetnice Sveučilišta u Zagrebu* (1969): Zagreb.